

25 РОКІВ У СТРОЮ. УКРАЇНСЬКЕ ОФІЦЕРСТВО У БОРОТЬБІ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

*Панове старишино, нескорена сила,
Опора Держави, народу сини.
Молодша й булавна, на подвиги славна
Блакитная кров України-Руси.*

Михайло Рох

27 липня 2016 року виповнюється чверть століття з часу проведення першого військового установчого з'їзду офіцерів – громадян України. В його роботі взяли участь понад 300 офіцерів-делегатів чинної служби та запасу з усіх військових округів, дислокованих в Україні, та значна кількість офіцерів-українців з інших республік СРСР.

Проведенню цього важливого в історичному вимірі заходу сприяли низка політичних та економічних факторів, серед яких основними були черговий підйом національно-визвольного руху в Україні в умовах задекларованої в СРСР так званої перебудови.

16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР ухвалила Декларацію «Про державний суверенітет України», де у дев'ятому розділі «Зовнішня і внутрішня безпека» зазначалось: «Українська РСР має право на власні Збройні Сили. Українська РСР має власні внутрішні війська та органи державної безпеки, підпорядковані, Верховній Раді Української РСР. Українська РСР визначає порядок проходження військової служби громадянами республіки. Громадяни Української РСР проходять дійсну військову службу, як правило, на території республіки і не можуть використовуватись у військових цілях за її межами без згоди Верховної Ради Української РСР».

Почалася активна цілеспрямована організаційна підготовка в рамках діяльності Народного Руху України і низки окремих груп, комітетів військово-громадського спрямування.

Запорукою успішного проведення підготовчих та результативних заходів, став небувалий підйом політичної та національної свідомості громадян тодішнього СРСР, що суттєво позначилось на зменшенні агресивної ролі каральних органів – КДБ та МВС. Спроби залучення військових до придушення національно-визвольних рухів на Кавказі та в Прибалтиці викликали зворотні дії місцевого населення.

Національна свідомість офіцерського корпусу зростала разом із самоусвідомленням громадян, які воліли жити в демократичному суспільстві. Активність офіцерів практично реалізовувалась у спільних з НРУ заходах організаційного, ідейного та пропагандистського характеру. Детальний аналіз та оцінка ролі військових як в отриманні Україною незалежності так і взагалі в сучасній українській історії ще попереду.

Відзначаючи двадцятип'ятирічний ювілей, треба акцентувати увагу на невідомі для більшості громадян України зусилля як прихильників та організаторів з'їзду офіцерів, так і сил, що протидіяли його успішному проведенню.

Організаційний комітет з підготовки першого з'їзду очолив заступник голови Ради колегій НРУ Володимир Мулява за участю народних депутатів України Левка Лук'яненка, Олександра Ємця, Ігоря Деркача, Василя Червонія, народного депутата СРСР полковника Вілена Мартиросяна та офіцерів-патріотів.

В. Мулявою була проведена складна та відповідальна робота із залучення до підтримки ідеї проведення з'їзду окремих національно-свідомих членів партійно-комуністичної номенклатури, серед яких найбільшу роль відіграв Іван Плюц.

Окрім того, В. Мулява проводив перемовини з окремими працівниками і керівниками КДБ і МВС, що значною мірою зменшило активність брутальної протидії з їхнього боку.

Противники проведення з'їзду офіцерів, до яких належали, насамперед, органи військової контррозвідки КДБ СРСР (особливі відділи), військове командування, армійські політичні відділи КПРС, ЦК КПУ та обкоми КПУ, КДБ УРСР, а також частково органи МВС, були майже стовідсотково поінформовані щодо персонального складу організаторів заходу, ролі активістів, окремих військових частин, гарнізонів і областей стосовно їхніх намірів і планів.

З метою максимального зменшення кількості учасників з'їзду командуванням разом із силовими структурами були проведені скоординовані дії, спрямовані на недопущення виїзду делегатів: обмеження продажу залізничних квитків, службова зайнятість, посилення режиму контролю особового складу, різноманітні комендантські заходи. Політпрацівники застосовували різноманітні контрпропагандистські й агітаційні заходи з метою недопущення проведення з'їзду.

Органи військової контррозвідки (особливі відділи КДБ СРСР) і територіальні органи КДБ УРСР отримали вказівку з Москви, щоб у взаємодії з армійськими політорганами й командуванням не допустити проведення з'їзду, підготувати належним чином проінструктованих агентів і довірених осіб, яких скерувати на з'їзд з метою розірвати його зсередини, відтак протягнути в керівний орган агентів для дискредитації національно-патріотичного заходу.

Попри конспірацію силовиків під час здійснення цієї спецоперації, організатори заходу були ознайомлені з планами контррозвідки, що дозволило обрати таку лінію поведінки, яка практично нейтралізувала зусилля противників з'їзду.

Завдання, що передбачалися до виконання на з'їзді, були виконані – була ухвалена Постанова про утворення всеукраїнської громадської організації «Спілка офіцерів України» та ухвалено її Статут, були виголошені Заява про принципи побудови Збройних Сил України та Звернення до Верховної Ради УРСР з вимогою прискорити відродження Збройних Сил республіки, також було оголошено Звернення до офіцерів – громадян України, що проходили службу за її межами, із пропозиціями повертатися на Батьківщину.

На противагу зусиллям КДБ, керівниками СОУ були обрані: народний депутат СРСР полковник Вілен Мартиросян

(головою), першим заступником голови – В. Чечило, член Руху, заступниками – депутати обласних рад В. Лазоркін, О. Скіпальський, Г. Омельченко. Ця важлива подія новітньої української історії стала детонатором руйнації радянської армії, широкою хвилею прокотилася іншими національними республіками. Прихильники імперії вже усвідомили крах гасла «Бережіть єдність Червоної Армії, як зіницю ока», але було запізно – вони вже не змогли належним чином підготуватися і здійснити 19 серпня 1991 року заколот у Москві.

Важливу роль Спілка офіцерів України відіграла під час так званого «ГКЧП». Голова Спілки В. Мартиросян встановив зв'язок і скоординував спільні дії з Б. Єльциним у Росії, керівництвом УРСР Л. Кравчуком, І. Плющем, народними депутатами ВР УРСР В. Червонієм, О. Ємцем, М. Пороським. Члени Спілки розгорнули масову агітаційну роботу у військах, органах КДБ, МВС, почали готуватися до організації збройного спротиву.

Так, керівником загону спеціального призначення, переміщеного за наказом командуючого Прикарпатського військового округу з міста Ізяслав у місто Львів, був член СОУ підполковник Я. Горошко. Його спецзагін у складі 10 груп спецпризначення ухвалив рішення не виконувати накази з Москви, а захищати місцеву владу на чолі з В'ячеславом Чорноволом.

Народним депутатом УРСР В. Червонієм згідно узгодженого плану були сформовані екіпажі для танків, що перебували в полку В. Мартиросяна, для маршу (в разі потреби) на захист демократичних сил у Києві.

Не знайшовши підтримки в народі, «ГКЧП» через два дні зазнав ганебного фіаско. Під тиском українського народу на багатотисячних мітингах по всій Україні, особливо в Києві, Верховна Рада УРСР 24 серпня 1991 року ухвалили Акт про незалежність і суверенітет України. Над нею замаюрив історичний національний синьо-жовтий прапор.

Перед Спілкою офіцерів України повстало надзвичайно важливе завдання – створити власні Збройні Сили і перебрати командування майже мільйонного угруповання радянських військ, що дислокувалися на території України.

Верховна Рада доручила організувати законодавче, організаційне, матеріальне забезпечення цих військ голові комісії з питань оборони та безпеки генералу В. Дурдинцю, котрий, як національно-свідомий українець, зробив ставку на Спілку офіцерів України. І не помилився – у стислі терміни величезне збройне угруповання було перепідпорядковане Українській державі.

Комісія з питань оборони та безпеки за участі народних депутатів Василя Червонія, Ігоря Деркача, експертів Ю. Соловйова та Е. Мірошніченка в тісній взаємодії з секретаріатом Спілки офіцерів України створили спільну робочу групу з військових фахівців (членів СОУ). До неї увійшли: Віталій Лазоркін, Володимир Пилипчук, Микола Мельник, Віктор Говоруха, Олександр Скіпальський, Петро Костюк, Віталій Чечило, Анатолій Єрмак, Григорій Омельченко та інші офіцери-патріоти. Важливу роль у створенні комітету із соціального захисту військовослужбовців і членів сім'ї відіграв полковник Вілен Мартиросян.

Висока патріотична мотивація, розуміння історичної важливості доленосного для творення Української державності моменту та достатній професійний рівень членів групи дозволили успішно створити відповідну законодавчу базу та підвищити рівень першочергових національних оборонних та безпекових завдань.

20 вересня 1991 року, з огляду на високий рівень загрози з боку все ще існуючих радянських каральних органів та рішучої вимоги Спілки офіцерів України покінчити з силовими структурами ССРСР, Верховною Радою була ухвалена постанова про ліквідацію КДБ УРСР та створення Служ-

би національної безпеки України, а в її складі – органів військової контррозвідки.

У Міністерстві оборони України на чолі з генерал-полковником Костянтином Морозовим активно працювало організаційне ядро, сформоване з членів СОУ, які доклали неабияких зусиль, спрямованих на творення Збройних Сил України, контррозвідувальних, розвідувальних структур, прикордонних військ, Національної гвардії. А ще перед Спілкою офіцерів України, постало завдання розбудувати власну структуру. З ним, спираючись виключно на високий національний патріотизм, організація успішно справилася.

Члени СОУ були активними учасниками Помаранчевої Революції та Революції Гідності. З перших днів російсько-української війни XXI століття вони стали на захист Вітчизни. Багато членів ВГО СОУ донині є активними учасниками бойових дій на Донбасі, учасниками волонтерського руху.

Зустрічаючи двадцять п'ять річницю Першого з'їзду Спілки офіцерів України, спираючись на власний досвід та досвід тисяч своїх побратимів по боротьбі за незалежність України, вважаю своїм обов'язком звернутись до молодих офіцерів з настановою про визначальну роль військових у формуванні зовнішньої і внутрішньої безпекової та оборонної політики, в організації військово-промислового комплексу, щоб запобігти передачі державотворчої справи до рук марнославних, але не досвідчених політиків.

Події останніх двадцяти п'яти років української історії наочно демонструють, що усунення та дискредитація військових від прийняття державних рішень призводить до ослаблення соціальних стандартів країни, провокує агресора, призводить до війни та занепаду держави. Тільки якнайширше залучення та використання досвіду військових у управлінні Українською державою зможе врятувати її від остаточного пограбування олігархічним режимом та загарбанням російським агресором.

Всією своєю діяльністю упродовж 25 років Спілка офіцерів України діяла і жила одним життям з українським народом, безкомпромісно боролася за збереження обороноздатності держави, за втілення європейських демократичних цінностей в українське суспільство. СОУ й надалі продовжуватиме свою діяльність, керуючись українськими національними традиціями, сповідуючи українську національну ідею задля творення модерної Української держави.

Слава Україні! Слава СОУ!

Олександр СКІПАЛЬСЬКИЙ,
учасник Першого з'їзду Спілки офіцерів України,
голова СОУ, генерал-лейтенант у відставці

6 жовтня 2015 року, м. Київ. Наукова конференція «Актуальні проблеми національної безпеки» під головуванням очільника СОУ генерал-лейтенанта О. Скіпальського